

STICHTING GENOOTSCHAP ENGELANDVAARDERS

BESCHERMHEER ZIJNE KONINKLIJKE HOOGHEID PRINS BERNHARD DER NEDERLANDEN

"GIJ ZIJT DE SCHAKEL TUSSEN HEN, DIE THUIS BLEVEN, EN MIJ"

KONINGIN WILHELMINA

SPECIAALDRUKKERIJ

Verschijnt ieder kwartaal

oktober 1985

"DE SCHAKEL"

(Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders)

oktober 1985

7e jaargang, no. 27

Ere-voorzitter

H. P. Linthorst Homan Groteweg 123 8191 JV Wapenveld 05206 - 7 87 48

BESTUUR:

Voorzitter

F. Th. Dijkmeester Magnoliaaan 7 7313 EV Apeldoorn 055 - 55 32 67

Secretaris

H. I. Borel Rinkes Hanedoesstraat 57 2597 XD 's-Gravenhage 070 - 24 04 47

Penningmeester

Fred M. Beukers Vredehofweg 56 3062 ES Rotterdam 010 - 52 79 29

Voorzitter Sociale Commissie

S. G. Timmers
Verhoeven Blvd. Evertsen 58 4382 AE Vlissingen 01184 - 1 03 55

Adresbestand

E. H. Doerrleben Fl. Grijpstraat 5 2596 XD 's-Gravenhage 070 - 24 79 61

Evenementencommissie

J. A. Bakker Zeekant 92 G 2586 JB 's-Gravenhage 070 - 54 02 45
J. de Mos Pr. J. Lelsstraat 36 3151 SJ H.v.Holland 01747 - 21 83

Mevr. J. S. C. Stokvis-Reyers Van der Houvenstraat 59 2596 PM 's-Gravenhage 070 - 24 65 86
R. A. Grisnigt Canadalaan 25 4631 NT Hoogerheide 01646 - 34 15

REDACTIE

G. A. den Ouden Slangenburg 65 3328 DP Dordrecht 078 - 17 03 98

Adreswijzigingen of correcties gaarne aan:

E. H. Doerrleben Fl. Grijpstraat 5 2596 XD 's-Gravenhage 070 - 24 79 61

St. Gen. E.

Giro : 359500

Bank : 54 55 46 826

ABN-Rotterdam

Het volgende nummer verschijnt in de maand januari 1986

Gaarne de hiervoor bestemde copy inzenden vóór 1 december 1985

Koningin Wilhelmina noemde ons, Engelandvaarders, *de schakel* tussen hen die thuis bleven en Haarzelf. Zo was het ook. Wij waren de enigen, die uit eigen waarneming in het vrije Londen konden vertellen hoe de zaken er in het onderdrukte vaderland bijstonden.

In Londen snakte men naar betrouwbare informatie uit Nederland, en vice versa. Bloed en tranen zijn gevloeid, om een uit de aard der zaak bescheiden en kwetsbaar systeem van berichten-wisseling op de been te brengen en te houden.

Van vooroorlogse voorbereiding is - althans aan Nederlandse kant - zo goed als geen sprake geweest. Achteraf geredeneerd zou men toen - anticiperend op een Duitse bezetting - een geheim zendernet hebben kunnen installeren. Dat is destijds door niemand ooit serieus overwogen, laat staan aanbevolen. Begrijpelijk!

Zo kon het gebeuren, dat - ondanks onze schakelfunctie, ondanks geheime zenders en andere verbindingen - er aan beide zijden van de Noordzee zacht gezegd geen volledige duidelijkheid bestond omtrent elkanders denken en doen.

Aan dat alles werd ik herinnerd, toen mij onlangs een rapport onder ogen kwam van een onzer, die èn in Nederland èn in Londen erbij betrokken was.

Blijkens dat rapport kon men in Londen veelvuldig de opvatting horen verkondigen, dat het beste deel van ons volk verenigd was in de illegaliteit. Bijgevolg was voor haar de taak weggelegd om in het eenmaal bevrijde vaderland een leidende politieke en wederopbouwende rol te spelen. Met name de Koningin was daarvan diep overtuigd. Anderzijds bestond in Londen de indruk, dat de illegaliteit als droog zand aan elkaar hing en dat er van coördinatie amper sprake was.

De illegaliteit in Nederland was daarentegen volstrekt afkerig van enige na-oorlogse politieke rol. Haar enige taak zag zij in het bestrijden van de Duitsers en daarmee basta. Intussen groeide de illegaliteit in de jaren '43 en '44 naar een samenwerking, waarvan de realiteit slechts moeizaam in Londen doordrong.

De schakel tussen de twee werelden aan weerskanten van de Noordzee was onverbreekbaar. De verbindingen waren, ondanks vaak heldhaftige inspanningen, uitermate breekbaar.

F. Th. Dijkmeester

IN MEMORIAM

HENK VAN OVERVEST (1916 - 1985)

Dragen van de Bronzen Leeuw

Bij velen die hem gekend hebben, in de jaren vóór de oorlog op Soesterberg, tijdens de oorlogshandelingen in de mei-dagen van 1940 -waarbij hij als jachtvlieger een prominente rol heeft gespeeld-, tijdens zijn vele pogingen onder de oorlog om Engeland te bereiken hetgeen dan na vele jaren en vele mislukkingen in 1944 eindelijk gelukte, kwam het bericht van zijn overlijden op 24 augustus j.l. toch als een schok.

Zij allen kenden hem als een moedig doorzetter die als het nodig was dwars door de muur liep als hij zijn doel wilde bereiken, een goede kameraad voor zijn mede-engelandvaarders.

In 1942 ging hij op weg, belandde in Zwitserland in gezelschap van Luitwieler, Sluyter, Lans en Knecht. Vele pogingen om dat land te ontvluchten strandden, ook al door gebrek aan medewerking van het Nederlandse "apparaat" aldaar.

In gevangenschappen en interneringskampen sleet hij een groot deel van zijn tijd. Ook een poging om met een klein vliegtuig vanuit Zwitserland zijn doel te bereiken moest hij met een gevangenisstraf bekopen. Eerst eind 1944 arriveerde hij in Engeland waar hij op de Spitfires een opleiding genoot. Van actieve deelname aan het oorlogsgebeuren kwam echter niets meer terecht. Op de grond, voor zijn ouderlijke woning in Den Haag werd hij vlak na de bevrijding door een Canadese motorfiets aangereiden en dit ongeval kostte hem een been. Maar hij bleef vliegen, als NLS instructeur en later in de door hem opgerichte "vliegschool Rotterdam" op Zestienhoven. Honderden sportvliegers hebben door

zijn gedegen instructie hun brevet gehaald. Zijn twee zoons traden enthousiast in zijn voetsporen zodat ook in de F16 de naam van Overvest voortleefde.

Zijn vrouw, met wie hij samen de vliegschool leidde, moest hij een aantal jaren geleden verliezen. Hierdoor kwam tevens een einde aan zijn vliegers loopbaan. Het verlies van zijn vrouw is hij nooit meer te boven gekomen. Een hartstilstand maakte een einde aan zijn leven dat doordrenkt was van vliegenthousiasme.

Op 29 augustus 1985 begeleidden zijn zeer vele vrienden en ex-leerlingen hem op zijn laatste tocht over de begraafplaats "Hofwijck" te Rotterdam/Overschie. Enkele mede-engelandvaarders waren daarbij.

Zijn oorlogs- en Engelandvaardersperiode heb ik, tijdens de sobere plechtigheid in de aula, mogen herdenken.

"En survolant la vie, on se prépare pour l'ultime décollage" was de toepasselijke zin die boven de overlijdens-annonce was gedrukt. Zijn laatste "take off" heeft velen geroerd.

FMB

ONZE JAARLIJKSE REUNIE

VRIJDAG 11 OKTOBER 1985

Ongeveer zeventig Engelandvaarders gaven zich, middels giro- of bankoverschrijving op voor deelname. Dit getal was bereikt op 8 september j.l.

Tot 29 september was het nog mogelijk zich op te geven. We hopen dat nog velen dit zullen hebben gedaan en dat de organisatoren en de gastheren van de Koninklijke Landmacht niet weer eens geconfronteerd worden met de problemen die te late aanmeldingen met zich brengen.

Voor zover deze "Schakel" U nog bereikt vóór de reünie, wensen wij U een bijzonder gezellige dag toe.

J. Bakker
J. de Mos

VEERTIG JAAR NA DATO

Met het schaamrood op de kaken hebben we (als het goed is) naar de TV-serie gekeken met deze naam.

Niet alleen omdat we als volk ons in **die** jaren bitter weinig hebben aangetrokken van al het leed dat onze eigen mensen daar door dat andere misdadig volk is aangedaan, maar ook de gevolgen voor al die duizenden eigenlijk nooit hebben willen weten of ook maar willen bekennen.

De afwikkeling van de schade aan leven en bezit hebben we zo lang mogelijk uitge-

steld om uiteindelijk, tientallen jaren later, door gewichtig doende regeringen en parlementen, na oeverloos geklets te laten beslissen dat een vergoeding voor vier jaren ondenkbaar leed en niet te ramen schade aan bezit wel kon worden afgedaan met een bedragje van even meer dan zeven duizend gulden. Daarbij natuurlijk hopen dat een groot deel van de mensen die hiervoor in aanmerking zouden kunnen komen, niet meer in leven zou zijn.

We hebben ons als natie in de jaren '46 enz. niet alleen laten zien als de ware kruideniers, maar ons ook misdragen wanneer er weer zo'n schip vol menselijk leed vanuit Indië in onze havens arriveerde. Er zijn toen (God beter het) zelfs stemmen opgegaan van "Wat moeten die lui hier en waarom zijn ze niet daar gebleven". Een beetje schaamtevol was het dan soms wel eens van: ach het is allemaal zo ver weg en we weten eigenlijk niet wat daar allemaal is voorgevallen. Alsof we het in Nederland niet pas aan den lijve hadden ondervonden. "Maar toen **wij** de hongerwinter meemaakten enz....." Wij zaten nog vol van het zelf geleden leed en de meege maakte ellende.

Natuurlijk hebben we als natie niet veel kunnen uitrichten omdat onze geallieerde vrienden een hersteld Nederlands-Indië niet zo zagen zitten. Maar daar gaat het ook niet om. Want afgezien van politiek geharrewar hebben onze uitgezonden militairen geprobeerd er het beste van te maken.

Helaas zijn hiervoor vele offers gebracht, die, achteraf gezien, eigenlijk vergeefs zijn geweest en waarvan de kosten beter besteed hadden kunnen worden aan de opvang van al die Nederlanders en Indiase mensen die meestal, berooid van alle bezit en veelal met een aangetaste of verwoeste gezondheid in het vaderland terugkwamen.

Over het recht op uit te betalen achterstallige soldij zullen we het hier maar niet hebben omdat het standpunt van de toenmalige regering Drees nu eenmaal niet overliep van bewondering voor militaire verrichtingen.

Gelukkig ook voor deze mensen brak toen een tijd aan van nationaal herstel en zelfs een periode van grote welvaart, waardoor velen van deze repatrianten de kans kregen zich maatschappelijk te herstellen.

Maar als een paal boven water blijft het feit bestaan dat onze landgenoten en medelijders in de ellende van een oorlog en een bezetting, nooit die erkenning hebben gekregen die hun toekwam, nog daargelaten of zij op redelijke wijze zijn vergoed voor het verlies van geld en goede gezondheid. Na een aantal jaren bezat Nederland als natie hiervoor zeker wel de middelen.

Maar in Den Haag deed men liever "leuke dingen voor de mensen". Dat bracht meer stemmen op bij de verkiezingen.

Voorwaar een pikzwarte bladzijde in onze geschiedenis.

Gerard den Ouden

Vrijdag 23 augustus j.l. meldden zich een kleine dertig personen, 15 Engelandvaarders vergezeld van hun partners, bij de wedstrijdleider K. Kalis van de Noordbrabantse Golfclub Toxandria bij Breda.

Op die éne dag zonder regen in die natte week, hanteerden zij, naar beste weten, hun golfstokken, om door middel van dit instrumentarium, en een vaak onwillig golfballetje, zoveel mogelijk stableford-punten te behalen.

De organisatie was in handen van A. van der Heijden en W. Esser, die er op toezagen dat de samenstelling van de teams niet al te veel onderling geregeld werden en het afslaan min of meer op de afgesproken tijden kon plaatsvinden.

Helaas moesten enkele Engelandvaarders die ingeschreven hadden, verstek laten gaan. De opengevallen plaatsen werden door bevriende golfers opgevuld. Ook de voorzitter van Toxandria, de heer Timmermans, deed als gast van de Engelandvaarders mee.

Nadat alle 18 holes door alle deelnemers waren gevuld konden de stramme en vermoeide leden onder de douche en op het clubhuisterras worden verkwikt.

Een voortreffelijke Brabantse koffiemaaltijd, met prijsuitreiking en bedankjes, begeleid en verwoord door van der Heijden, besloot deze alleszins geslaagde eerste Engelandvaarders-golfdag, waarop vele oude banden verstevigd en nieuwe contacten gelegd konden worden.

J. G. Wackwitz ging met de eer, het wisselbord en een replica daarvan strijken. Hij had de meeste punten verzameld, en zal de wisselprijs het volgend jaar moeten verdedigen.

De aanwezigen spraken namelijk de wens uit om van dit evenement een traditie te maken, zij het op een voor iedereen geschikte datum.

Hans Bueninck zegde toe in 1986 op de Hilversumse Golfclub een soortgelijk evenement te zullen organiseren.

FMB

Door een misverstand, waarvoor onze excuses, is onderstaande bijdrage van L. Kranenburg, in het vorige nummer van de "Schakel" niet opgenomen. We doen dit alsnog.

MILITAIRE PENSIOENGRONDSLAGEN

De Sociale Commissie heeft het onderzoek naar de aanspraken op militair diensttijdspensioen afgesloten. Allen die reageerden op de berichten over dit onderzoek in de "Schakels" nr. 21 en 22 ontvingen hiervan mededeling.

In totaal reageerden 17 personen. Over de door hen verstrekte gegevens heeft de Sociale Commissie deskundig advies ingewonnen. En wel bij de heer G. K. Hooyer, mede-Engelandvaarder en tot voor kort voorzitter van de Algemene Militaire Pensioenbond en ook bij de heer T. Benningshof van die bond.

Aan 10 personen moest in januari '85 of eerder worden medegedeeld, dat ze blijken de door hen verstrekte gegevens niet genoeg jaren werkelijke militaire dienst hadden om in aanmerking te komen voor een militair diensttijdspensioen. Ook niet wanneer - in afwijking van de huidige praktijk - de thans niet meegerekende tijd, die gedwongen of in gevangenschap werd doorgebracht in een neutraal land, wel (dubbel) meegeteld zou worden. Om voor een militair diensttijdspensioen in aanmerking te komen is, volgens de op hen van toepassing zijnde wet ten minste 28 jaren werkelijke militaire dienst vereist.

De 7 andere personen waren reeds op 10 mei '40 in militaire dienst en bleven dat tot ten minste 1 januari '47. Hun werd in januari/februari '85 aangeraden zich te wenden tot het *Bureau uitvoering van de wet verbetering rechtspositie verzetsmilitairen van het Ministerie van Defensie*, postbus 20701, 2500 ES Den Haag, tel. 070 - 466503. Het is de vraag of dit tot (verbetering van) pensioenaanspraken zal leiden. Eén van hen schreef, dat hij van het Ministerie bericht kreeg dat hij pensioen zal ontvangen, maar vermoedelijk is het Ministerie geheel zelfstandig tot die conclusie gekomen.

Of de instantie waarvan eventueel burger(ambtelijk) pensioen ontvangt bereid is voor militairpensioen tellende militaire diensttijd mee te tellen bij de berekening van dat burger pensioen, kan de Sociale Commissie niet beoordelen.

*Het mooie engelse landhuis Glenlea ("Huize Anna")
is sinds 1945 weinig veranderd.*

De meeste oud-agenten van Bureau Inlichtingen zullen bij het zien van bovenstaande foto met een gevoel van nostalgie terugdenken aan de tijd toen ze in dit prachtige landhuis woonden.

"Huize Anna" was de code-naam voor het landhuis Glenlea, gelegen in de landelijke omgeving van Dulwich, een buitenwijk van Londen, ongeveer 12 km vanaf het centrum van deze stad.

Vanuit "Huize Anna" gingen de geheime agenten -in spé- naar de verschillende opleidingscentra in en buiten Londen, waar ze de fijne (!) kneepjes van het agentenvak leerden.

Maar het was altijd weer een verademing om 's avonds, na een vaak inspannende dag, terug te keren naar de rust en gezelligheid van "Huize Anna".

Gedurende de periode maart 1943 - april 1945 vertrokken 34 Engelandvaarders als geheim agent vanuit "Huize Anna" naar het bezette vaderland.

Het is dan ook begrijpelijk, dat oud-agenten wanneer ze Engeland bezoeken nog graag eens hun oude "stekkie" willen zien.

Zo ook Harry Weelinck. In de zomer van 1983 stond hij met de camera in aanslag

vóór zijn oude verblijfplaats in Dulwich. Juist toen hij "Huize Anna" op de gevoelige plaat wilde vastleggen kwam de eigenaar Mr. Costa naar buiten, met als gevolg dat voor het eerst een contact tussen de eigenaar van Glenlea en een B.I.-agent tot stand kwam.

Deze kennismaking leidde tot een uitvoerige en plezierige briefwisseling tussen Mr. Costa, Harry Weelinck en de schrijver van dit stukje.

Mr. Costa bleek bijzonder geïnteresseerd te zijn in de belevenissen van de "Dutchmen" die in zijn huis hadden gewoond.

De meest wilde en fantastische verhalen deden hierover in Dulwich de ronde. Van het één kwam het ander en begin mei ontving ik van The Dulwich Society - History Group een uitnodiging om op 6 juni (D-Day) met mijn vrouw (een "Dulwich" girl) een "Glenlea"-evening bij te wonen, en het verzoek op die avond iets te vertellen over de bewoners van Glenlea gedurende de oorlogsjaren.

De "Glenlea"-evening begon met een rondleiding door de prachtig aangelegde tuin en rijk gemeubileerde kamers van het landhuis.

Daarna ging het hele gezelschap van ongeveer 120 personen naar de leeszaal van het nabij gelegen en welbekende Dulwich College, waar een aantal sprekers uitvoerig vertelden over de architectuur (Georgian), de geschiedenis en de bewoners van Glenlea vanaf de bouw (1804) tot heden. De jaren 1943 - 1945 werden door mij ingevuld.

Aan het einde van het officiële gedeelte had ik de eer namens de Stichting Genootschap Engelandvaarders wapenschildjes van ons Genootschap te mogen overhandigen aan de voorzitter van The Dulwich Society en aan Mr. Costa, als dank voor de gastvrijheid en vriendschap die zo vele Engelandvaarders in Dulwich hebben ondervonden.

Op onze beurt werden mijn vrouw en ik bijzonder verrast toen de voorzitter van The Dulwich Society ons namens de leden van de D.S. een prachtige aquarel van "Huize Anna" aanbood.

De eigenaar van Glenlea, Mr. Costa, heeft intussen het plan opgevat een plaquette ter herinnering aan de "Dutch" agents in de gevel van zijn huis te laten aanbrengen.

Hij vroeg mij hiervoor een passende tekst te bedenken.

Na ruggespraak met Harry Weelinck en oud-B.I. stafmedewerker Gijs de Jong, heb ik Mr. Costa voorgesteld de volgende tekst te vermelden:

*"IN MEMORY OF 34 DUTCH SECRET AGENTS, WHO LIVED HERE
PRIOR TO BEING PARACHUTED BACK INTO THE OCCUPIED NETHERLANDS.*

JANUARY 1943 - APRIL 1945"

Bram Grisnigt

Theo van Besouw, die in Torquay (Engeland) woont, zond ons enige maanden geleden zijn verhaal over de "Flitsploeg".

Zoals in het vorige nummer van de "Schakel" reeds vermeld, kon toen het lange en goede verhaal, wegens gebrek aan ruimte, niet geplaatst worden.

In dit nummer hadden wij die ruimte al bij voorbaat gereserveerd.

Uit een nadere brief van Besouw sprak enige verstoordheid over de vorm van onze benadering in het vorige nummer. Sorry, het was niet onze bedoeling kwetsend te zijn. Maar nu komt het dan, de voortreffelijke bijdrage van Theo van Besouw.

EEN ZOEKLICHT OP DE FLITSPLOEG

Madrid, augustus 1943

De Nederlandse "refugiado's", afkomstig uit Miranda el Elso, of andere kampen en gevangenissen waren ondergebracht onder meer in de hotels "Internacional" en "Mora". 90 Pesetas per week, plus om de andere dag bonnen ter waarde van 5 pesetas voor bijvoeding in de vorm van "helado con nata" in de lunchrooms "Rato" of "Vienna". Op kosten van het gezantschap gekleed; iedere dag zon en 's morgens al vroeg op stap door de schoon gespoten straten van Madrid.

Op stap naar het "Prado", de vlooiemarkt, zwembad of voor een wandeling in het "Retiro". Weliswaar in "residence forcée", maar dit hield echter slechts in, dat men zich eenmaal per week bij de politie moest melden en toestemming moest hebben om Madrid te verlaten.

Trips naar het Escorial en het Alcazar in Toledo behoorden tot de mogelijkheden. So, they never had it so good!

En toch heerste er geen tevredenheid onder de Engelandvaarders in spé. Weliswaar was het leven in Madrid een hemel op aarde, vergeleken met wat de meesten hadden ervaren in Nederland, op hun vluchtwegen naar en in de kampen en gevangenissen in Spanje. Maar het doel om zich aan te sluiten bij de gelederen in Engeland om zo daadwerkelijk mee te werken aan de bevrijding van het vaderland was nog verre van bereikt.

Vandaar de bijna dagelijkse gang naar "Claudio Coello 25" alwaar een grote koperen plaat aangaf, dat daar was gevestigd het Consulaat der Nederlanden. Het was meestal maar een kort bezoek. Men behoefde niet eens de moeite te nemen de trap op te gaan. De persoon achter het eerste en beste loket, schudde al van neen, geen visa. Mogelijk "manāna" of "manāna por la manāna". Een enkele maal gebeurde het, dat men tegen een der wat hogere omes opliep. Dan kwam prompt de vraag, of de toelage wel voldoende was; of er tevredenheid was over het hotel; of de kleding van "El corte Ingles" in orde was bevonden etc... Kortom er was een en al

bezorgdheid over het wel en wee van de "vluchtelingen". Kwam echter het onderwerp "visum voor Portugal" ter sprake en werd de klacht geuit, dat men doodmoed was van het wachten hierop en dat het heus hoog tijd werd, dat er op het consulaat ook eens werd gewerkt, dan verdween de vriendelijkheid al snel en kon men te horen krijgen: "Wat komen jullie hier eigenlijk doen" of "waarom zijn jullie niet bij moeder thuis gebleven" of "waarom zo'n haast om van Madrid weg te komen".

Het was dan ook niet zo verwonderlijk, dat de enthousiastere makkers de koppen bij elkaar staken en plannen beraamden om - clandestien voor Ambassade en de Spaanse autoriteiten - de Spaans/Portugese grens te gaan overschrijden. De redenering hierbij was, dat na 3 à 4 landsgrenzen - waaronder de Pyreneeën - terluiks te hebben gepasseerd, het toch mogelijk moest zijn de Portugese grens op soortgelijke wijze te nemen.

Als leider dezer rebellen wierp zich op ene Van Stolk. Hij had een Iberisch uiterlijk, sprak goed Spaans en had - zoals althans werd beweerd - nogal wat belangrijke connecties.

Meer was er eigenlijk niet van hem bekend. Velen werden geroepen, edoch slechts 31 uitverkorenen (sic) stortten zich in het avontuur. Onder hen bevond zich een zekere Leyenhorst-Terapel, die zich uitgaf voor een Luitenant ter Zee, maar het niet was, en die later een zeer onbetrouwbaar mannetje bleek te zijn. Het plan voor de ontsnapping was simpel.

Er zou een vrachtwagen 2,5 ton van de Guardia Civil (connectie van Stolk) worden ingezet. Dag D begin september; uur U 's morgens voor dagaanbreken; inlaatpunt "el campo" west van Madrid. In één ruk zou worden verplaatst naar Badajoz aan de Portugese grens, alwaar "passeurs" klaar zouden staan om de "hap" over de grens te loodsen. Eenmaal op Portugees grondgebied zou de Ambassade in Lissabon worden gebeld en die zou onmiddellijk wagens sturen om de "meute" op te halen, of althans aanwijzingen geven hoe verder moest worden gehandeld.

Kijk, als men op z'n eentje de Pyreneeën overgeklauterd is, is een plan zoals dit een fluitje van een cent. Daar waren allen het wel over eens.

Het ging dan ook goed mis!

Het moet gezegd, de vrachtwagen was op tijd en vol goede moed scheepden de 31 enthousiastelingen zich in. Er waren geen banken, zo ieder zocht zijn plaatsje, wat niet zo'n gemakkelijke zaak bleek, daar de ruimte nauwelijks voldoende zou zijn geweest voor de helft van het aantal.

Tot overmaat van ramp moesten de zeilen van de auto neer en worden vastgemaakt. Dit om redenen van geheimhouding.

Madrid - Badajoz nu is zo'n slordige 400 km. en hoewel niemand naar buiten kon kijken werd spoedig ervaren, dat de wegen bochtig en slecht waren. Het werd een gloeiende hete septemberdag!

Voor wat proviandering had eenieder zelf zorg gedragen. Aan drinken echter had niemand gedacht; er zijn per slot van rekening in elk dorp wel wat "tabernas".

Wederom om redenen van geheimenis werd echter nergens gestopt en toen de "ochtend thee" begon te werken was Leiden eerst goed in last. Weliswaar ging er een blik van man tot man, maar om "het" met 30 man om je heen - zittend met opgetrokken knieën, sommigen half over elkaar liggend - in een hortende, schokkende, slecht in de veren zittende vrachtauto kwijt te raken is waarachtig geen sinecure gebleken. Een enkele maal werd de wagen aangehouden; eenieder hield zich muisstil, hield zelfs de adem in. Er werd wat gesmoesd, het leek erop dat er papieren moesten worden getoond. Kennelijk dekte de vlag de lading. Zonder verdere controle kon de reis worden voorgezet.

Het was nagenoeg donker toen er werd halt gehouden en de verlossende mededeling kwam, dat het doel Badajoz was bereikt. Het duurde echter nog een hele poos vooraleer er kon worden uitgestegen. Later bleek dat er een korte verkenning van het terrein was uitgevoerd. Een enorme hooiberg werd namelijk aangewezen als tijdelijke verblijfplaats. "Boerend" van honger en dorst, maar overgelukkig, dat althans de ledematen konden worden gestrekt kropen de makkers de vrachtwagen uit het hooi in.

Het was intussen gaan regenen en onweren, de meesten merkten het niet eens, zelfs het bericht dat de "passeurs" verstek hadden laten gaan werd slechts door weinigen gerealiseerd. Uitgeteld door de meedogenloze rit naar het westen lag het merendeel der dapperen reeds in diepe slaap.

Van Stolk begaf zich naar de stad teneinde alsnog gidsen te organiseren. Midernacht kwam hij terug echter zonder de passeurs. Het verblijf in de hooiberg moest worden geprolongeed tot duisternis de volgende dag. Dan zouden er wel gidsen zijn en zou de grens kunnen worden overschreden.

Dit nu betekende uiteraard "einde oefening". Immers - voor zover bekend - is het nauwelijks één Engelandvaarder gelukt om onopgemerkt door de autoriteiten (lees Guardia Civil) door Spanje te trekken, laat staan dat 31 lange, het merendeel blonde, blauwogige vreemdelingen dartelend in en rondom een enorme hooiberg de dans zouden kunnen ontspringen. Dit was vragen om ellende en die kwam, zelfs sneller dan kon worden bevloed.

(In hoeverre de hele escapade niet al voor vertrek uit Madrid was verraden (Leyenhorst-Terapel) zal wel altijd een geheim blijven).

Het was vroeg in de middag, de zon was warm en aangenaam, de natte kleren lagen te drogen in het weiland. De meeste voortvluchtigen hielden zich onledig met zonnebaden, een enkeling had een pony uit de naburige weide opgehaald en reed triomfantelijk in het rond. Anderen speelden bridge of poker. Het was een vreedzame siësta.

Plotseling werd de rust wreed verstoord. Als uit het niets namelijk verschenen ettelijke bijzonder zenuwachtige Guardias Civil, die schreeuwend, met het pistool in de hand zwaaiend de hooiberg naderden. Een paar optimisten trachtten de benen te nemen en in de richting van wat olijfbomen te ontsnappen. Al ras bleek echter, dat de staatspolitie een hekel had aan halve maatregelen, want het gehele weiland bleek vakkundig te zijn omsingeld. Binnen enkele minuten was het cordon aange trokken en werden de hooibergbewoners stuk voor stuk op wapens gecontroleerd. Bereids liet men ook een drietal open voertuigen (met banken) aanrukken en in "no time" was de hele club ingeladen. Onder het luide zingen van "Piet Hein", "Lenie, Ja Pa" en "Waar de blanken top der duinen" ging het in colonne af in de richting van de stad Badajoz.

Bij nadering van een groot vestingswerk, waar met grote letters was aangegeven: "Todos por la Patria" verstomden de vaderlandse liederen echter snel. Het was de meesten duidelijk, dat de avontuurlijke onderneming was mislukt.

De paar optimisten, die verkondigden dat heus wel toestemming zou worden verkregen om onder politiebegeleiding de grens met Portugal alsnog te mogen passeren, werden vrij snel met de neus op de feiten gedrukt.

Zoals gezegd, de "oppikorganisatie" was perfect; bij binnenkomst stond de "kapper" al gereed om de gevangenisaanwinst snel, edoch niet al te vakkundig, te scalperen. Hoe erg dit was? Immers, velen hadden het met moeite en pijn juist zo ver gebracht, dat met behulp van het nodige haarvet of brillantine een scheiding in het haar kon worden getoverd, op deze wijze het gevangenskoppie van voorheen camouflerend.

In eerste instantie werden de kaalkoppen ondergebracht in de catacomben van het gevangeniscomplex. Een kelder met enorme gewelven rustend op dito zuilen. Het rook muf. De paar ramen die voorzien waren van zware tralies lieten slechts weinig licht toe. Na verloop van enige tijd bleek, dat er behalve wandluizen en ander ongedierte, nog andere bewoners in de kelderruimte aanwezig waren.

Enige - eveneens kaal geschoren - individuen gehuld in afzichtelijke lompen kwamen uit het duister naderbij. Volgens Van Stolk waren het vrouwelijke gedetineerden, die volgens hun verhalen daar gevangen zaten voor suikersmokkel van Portugal naar Spanje.

Protest bij de gevangenisleiding tegen dit gemengd verblijf hielp in zoverre, dat de volgende morgen een andere ruimte - overigens niet veel beter - werd toegewezen. Gelucht werd er tweemaal per dag een half uur. Voor de rest van de tijd moest de ziel in lijdzaamheid worden bezeten. De frustratie was enorm en alom. De verwijten niet minder!

Waarom niet onmiddellijk na aankomst in groepjes van twee en drie de grens - zo nabij - trachten te passeren? Waarom zo stom om in een natte hooiberg te kruipen en 24 uur te wachten op passeurs? En hoelang zou dit grapje gaan duren? Per slot

van rekening was het gebod van de Spaanse autoriteiten om Madrid niet zonder toestemming te verlaten met voeten overtreden.

Leider Van Stolk werd toegestaan telefonisch contact op te nemen met de Consul in Madrid, maar die distancieerde zich volledig van deze kwestie.

Buiten verwachting kwam na ongeveer 14 dagen dan ook het bericht dat de groep per trein naar Madrid zou worden teruggevoerd.

Hoera..... dat was althans weer wat dicht bij het vuur, zo werd alom geredeneerd. Alweer mis!

Twee aan twee met ketenen aan elkaar werd het peleton onder gewapende begeleiding van een tiental Guardias Civil naar het station in Badajoz afgemarcheerd. Het was marktdag en het was met afgrijzen dat de plaatselijke bevolking deze groep staatsgevaarlijke misdadigers gade sloeg.

Onderweg in de trein naar Madrid werd door de bewaking geen enkel risico genomen. Moest er een naar de toilet, o.k. dat kon, maar wel geboeid met z'n tweeën, de deur moest derhalve wel open blijven staan!

In Madrid ging het per ondergrondse naar Puerta del Sol, alwaar in de kelders van de "Seguridad" kwartier was gemaakt. Het politieonderzoek duurde zo'n dag of vier, waarna het gezelschap werd overgebracht naar de gevangenis "Polier".

Dit was een oud fabriekscomplex aan de Calle de Lista (thans Calle Ortega y Gasset).

De verhuizing naar dit nieuwe home was wat laat in de avond gearrangeerd. De gevangenen (ca. 3000) waren al naar bed, dat wil zeggen lagen al als sardientjes in een blikje op de houten vloeren.

Ieder had een deken te gebruiken als onderlegger en bedekking. Ruimte voor de "newcomers" was er echter niet. Een beetje plaats bleek nog open te zijn nabij de toiletten; het stonk er echter dusdanig, dat de lieden die daar waren neergestreken spoedig naar wat anders moesten gaan omzien.

De (politieke) gevangenen - bereids wakker geworden door de entree der nieuwe gasten - toonden zich vriendelijk bereid om door nog meer tegen elkaar te kruipen, althans wat ruimte te scheppen. Het werd een vreselijke slapenloze nacht.

's Anderdaags werd een der zijlokalen leeg geruimd en werden de 31 verstotelingen onder elkaar gelegd. Ook hier hetzelfde gevangenisliedje. Ochtend appèl en "bandera" en tweemaal per dag luchten. Zondags twee verplichte nummers; 's morgens om 10 uur bijwonen van een openlucht H.Mis op de grote binnenplaats en 's middags getuige zijn van een interne gevangenis-voetbalwedstrijd. Er was een heuse gevangeniscompetitie.!(Beweerd werd, dat er in Madrid alleen al 32 gevangenissonden stonden geregistreerd).

Toch werd het Nederlandse contingent een bijzonder nare ervaring niet bespaard. Op een zekere avond - 't liep tegen middernacht - werden de gevangenen gewekt door een massaal, doordringend stemmengeluid vanuit een der grote zalen, dat bij meer oplettendheid, gebed bleek te zijn. Rozenkrans op rozenkrans werd er gebeden. Iets wat wel merkwaardig was, daar deze gevangenis vol zat met makkers die tegen fascisme (Franco) hadden gevochten en derhalve niet overliepen van roomse sentimenten. De Nederlandse gemeenschap begreep er geen snars van.

's Anderdaags bij het eerste "luchten" werd echter alles snel duidelijk. Er waren in "Porlier" nogal wat gevangenen, die op de lijst stonden om vroeg of laat te worden geëxecuteerd.

Sommigen hadden zelfs de doodstraf op 10 c.q. 20 minuten in het verschiet. Dit wilde zeggen, dat zij in een soort kappersstoel werden geplaatst, waarbij een schroef op de keel werd gezet en aangedraaid, dusdanig, dat de persoon in kwestie - overeenkomstig de gegeven tijd - de geest gaf. Het was de gewoonte om de ter dood veroordeelden gedurende de nacht van hun leger te halen en in de vroege ochtend terecht te stellen.

Toen de gevangenen er lucht van kregen dat er een tiental collega's waren opgehaald en weggevoerd was dit het sein geweest om tot een massale gebedsactie over te gaan.

Wie er precies waren omgebracht kwam men pas te weten de volgende morgen tijdens het eerste "lucht-uur". De taferelen toen waren onbeschrijfelijk. Enerzijds de vreugde-uitingen wanneer een vermeend slachtoffer (nog) niet aan de beurt bleek te zijn geweest, anderzijds de desperatie wanneer uitkwam dat een bepaalde kameraad ter dood was gebracht.

Voor de "flitsers", die over het algemeen toch wel het nodige hadden meegemaakt was dit een bijzonder schokkende ontroerende belevenis.

Dan was er nog de wandluizenplaag. Weliswaar zaten er in elk kamp en gevangenis in Spanje wel wandluizen en allerlei ander ongedierte, maar in "Porlier" was het een ramp.

Het was zo erg, dat bij het ontwaken de gezichten van sommigen lieden dusdanig waren gezwollen, dat de oogleden nauwelijks konden worden geopend. Bij nader bezien van het probleem bleek, dat het kleine tuig zich bij dag ophield in de spleten en kieren van het plafond. 's Avonds parachuteerden (vrije val) zij bataljongwijze, zochten hun slachtoffers (degene met kennelijk het smakelijkste bloed) zogen zich vol om daarna moeizaam langs de muren op te kruipen om hun schuilplaatsen wederom te gaan innemen.

Besloten werd om een uitroeiingstactiek te gaan toepassen.

De lichten moesten aanblijven en een tweemans wacht werd ingesteld (elk uur af te lossen), die een tweeledige taak kreeg te vervullen, namelijk directe bescherming van de zwaarst belaagden en het tegen de wand dooddrukken (pletten) van de

bloeddorstige schurken, wanneer deze zich volgetankt opwaarts begaven. Binnen 14 dagen ontstond er op de wanden - op ooghoogte - een decimeters brede band, rood van wandluis- en flitsersbloed.

Eind oktober werd een deel der "flitsers" naar het kamp in Miranda (terug)gezonden; de overigen moesten in "Porlier" blijven tot zij begin december in vrijheid werden gesteld.

De Mirandaclub werd op Tweede Kerstdag door de heer Davids vrijgekocht en teruggebracht naar Madrid.

Op deze foto, gemaakt tijdens de Oudejaarviering 1943, in Hotel Internacional te Madrid, komen 11 "flitsers" voor. V.l.n.r. Houben I, Mol, Droog, v.d. Meeburg, le Grand Fehmers, v. Besouw, Rosen Jacobson, Gimbrère, Veugelers*, Besangon, Brink*, Houben II.

De visa waren er bereids gereedgekomen (sic) en begin januari 1944 kon uiteindelijk Madrid (per Lusitania expresse) voor Lissabon worden verlaten.

Dit avontuur kostte de mannen van de "flitsploeg" zo'n slordige drie maanden. Deze extra maanden in ballingschap, misère, in twijfel soms zelf in wanhoop. Toch was het moreel hoog gebleven, kameraadschap en saamhorigheidsgevoel had al die tijd de boventoon gevoerd. De wat minder sterken van geest waren opgevangen door de psychisch meer evenwichtigen. Ondanks 's mans eigenaardigheden en

zwakheden die juist onder zulke omstandigheden zo snel en haarscherp aan het licht komen, bleef de onderlinge band hecht en sterk. Er was humor, er waren grappes zelfs onder de meest precaire omstandigheden. Het was tijd verloren, edoch niet al verloren.

Th. J. van Besouw

**geen flitsers*

INTERNATIONAAL VERZETSCONGRES JUNI 1985

Wij komen terug op het verslag van Doerrleben in ons vorig nummer. Herlezing van hetgeen op 7 juni te Rotterdam gezegd is door **Mr. S. Patijn, commissaris in de provincie Zuid-Holland**, bracht ons ertoe deze waardevolle bijdrage, deze indringende boodschap, allen die de "Schakel" lezen, ter kennis te brengen. Integraal volgt hier de toespraak van Mr. S. Patijn.

Wie op 7 juni 1985 nog iets nieuws wil zeggen over verzet en bevrijding en daarbij tracht lijnen door te trekken naar de tijd van nú, moet goed weten waar hij aan begint.

De eerste helft van 1985 heeft praktisch geheel in het teken gestaan van de herdenking van 40 jaar bevrijding. Die is waardig geweest, vol eerbied en dankbaarheid voor de inzet en het offer van hen die verzet boden of ons bevrijdden. Die is strijdbaar geweest in de oproep tot verzet tegen totalitaire systemen en racisme.

Mag ik toch trachten van mijn kant een paar opmerkingen hieraan toe te voegen. Ik wil vooral kijken naar de toekomst vanuit het verleden dat de afgelopen maanden als een film aan ons voorbij is getrokken.

Graag wil ik beginnen met het verzet of liever met de mensen van het verzet want zij waren het die de weerstand tegen het nationaal-socialisme gestalte gaven.

Een ieder weet dat het verzet op de totale Nederlandse bevolking maar ook in andere landen maar uit weinigen bestond. Prof. de Jong komt voor ons land tot niet meer dan ongeveer 25.000 actieve verzetsdeelnemers op een bevolking van bijna negen miljoen in de oorlogsjaren, nog geen half procent van het totaal. Daar tegenover stond een veelvoud aan NSB'ers, Oostfrontstrijders, collaborateurs en anderen die de kant van de bezetter kozen.

Deze cijfers zeggen vooral veel over hoe ten tijde van de bezetting het merendeel van de bevolking zich heeft gehouden: afzijdig, met afschuw voor de vijand maar afzijdig, meer slachtoffer dan deelnemer.

Niemand mag hier kritiek in beluisteren op die houding van de grote meerderheid. We kennen de geschriften over burgemeesters in oorlogstijd, ambtenaren in bezettingstijd, politiemensen in de jaren 1940-1945 en de dagboek aantekeningen van gewone burgers zonder verantwoordelijkheden anders dan voor het voortbestaan van henzelf en hun naasten. De mensen die de ene of de andere kant opvielen, moedigen en bangen, stille helden en luidruchtige lafaards, mensen die één verzetsdaad of hulpverleningsaktie pleegden en mensen die niets deden.

Hoe men in de oorlog zich ook gedroeg, er bestaat een generatie waarvan het naoorlogse leven door de jaren 1940-1945 is bepaald.

In het bijzonder de mensen van het verzet in deze generatie weten wat de haast ondragelijke spanningen tijdens een bezettingstijd werkelijk betekenen. Of wat militair geweld in oorlogstijd mensen aandoet.

Mag ik een voorbeeld noemen van de grote gewetensconflicten waarvoor verzetsdeelnemers konden komen te staan.

Wim Speelman, de organisator en leider van het illegale blad "Trouw", net in de twintig, ontving in juni 1944 van de Sicherheitspolizei, via een vrijgelaten gevangene, de volgende boodschap.

De levens van 23 gevangenen zouden worden gespaard als Speelman een brief ondertekende, waarin hij zich persoonlijk garant stelde voor het staken van de publikatie van Trouw.

Toen er na enkele weken geen beslissing was genomen stelde de S.D. een ultimatum: op 9 augustus 1944 wilde men vóór 's ochtends 10 uur weten of Speelman op het aanbod inging. Het was voor de jonge Speelman een afschuwelijke beslissing. Hij vond dat deze vijand geen enkele concessie mocht worden gedaan. Hij besloot tot doorgaan van de uitgave van Trouw.

In twee groepen werden de 23 Trouwmedewerkers op 9 en 10 augustus 1944 gefusileerd.

Wie zoiets heeft meegemaakt en wie het heeft overleefd, weet ook waarom de stap naar het verzet zo'n moeilijke is, dat je letterlijk alles moet opofferen als je die stap zet. Daarom moeten wij als mensen die na de oorlog zijn opgegroeid zo dankbaar zijn dat het er toch 25.000 waren en daarom kunnen wij van de naoorlogse generatie de anderen die niets deden weinig euvel duiden, gewend als wij zijn vrijheid van angst, onderdrukking en oorlog. Ons leven waarin de nachtelijke kloppende deur alleen die van de nachtveiligheidsdienst of een late welkome vriend of vriendin kan zijn.

Wij hebben meer dan 15.000 mensen, in leven of posthuum, kunnen eren met het Verzetsherdenkingskruis. Wat wij echter nooit meer zullen kunnen terugroepen is hoezeer het verzet in de oorlogsjaren ook de hoop symboliseerde dat het Duitse nationaal-socialisme en het Japanse militarisme toch niet het einde van de beschaving betekenden.

En toen kwam de bevrijding, mei 1945, nu veertig jaar geleden. We waren vol goede moed over de naoorlogse tijd, want het lijden, het verzet en het verlies van zoveel geliefden zou toch niet voor niets zijn geweest. Voor alles wilden we nooit meer een oorlog meemaken. Maar niets lijkt minder waar; we hebben in de wereld de afgelopen veertig jaar honderden oorlogen gevoerd en voeren die op dit moment nog.

De oorlogen waren en zijn ingegeven door velerlei motieven: koloniale, ideologische, godsdienstige, racistische, territoriale of welke andere motieven dan ook.

Bijna alle bevrijders en bevrijden van 1945 zijn daar op enigerlei manieren bij betrokken geweest.

De onderlinge saamhorigheid bleek na 1945 of nooit bestaan te hebben of deze verdween als sneeuw voor de zon naarmate de naoorlogse jaren voortstreden. De internationale solidariteit die zo dringend noodzakelijk was verbleekte omdat de nationale sentimenten en het egoïsme het maar al te makkelijk wonnen van de eenheid en verbondenheid die noodzakelijk zijn om de vrede te bewaren, de welvaart te bevorderen en de mensenrechten te handhaven.

Toch is er veel veranderd sinds de Tweede Wereldoorlog. Ondanks alle tegenslagen en verbittering over het matige gebruik dat wij van de herwonnen vrijheid hebben gemaakt, hebben er een aantal fundamentele veranderingen plaats gevonden die de situatie in de wereld anders en deels beter maken.

Om te beginnen is de fout uit de eerste Wereldoorlog vermeden toen de overwinnaars de overwonnenen, toen het Duitse Keizerrijk, zodanige voorwaarden oplegden dat het zaad voor de opkomst van het nationaal-socialisme werd gezaaid. De overwonnenen van veertig jaar geleden hebben hun plaats in de volkerengemeenschap kunnen innemen en zij vormen nu met een beperkt aantal landen van voornamelijk westerse signatuur de landen waar de democratie in de samenleving verankerd is. Het waardige bezoek dat de Duitse Bondspresident vorige week aan ons land bracht, heeft dit nog eens bevestigd. Een bezoek dat in dezelfde maand als de nationale herdenking viel en dat door de inhoud ervan als een teken van verzoening kan gelden. Ik denk dan ook speciaal aan de rede van president von Weizsäcker op 8 mei in de Duitse Bondsdag waarvan Prins Claus een vertaling heeft laten maken.

Ook is er een Europees veiligheidssysteem ontwikkeld dat verhindert dat in West-Europa tussen de eeuwenoude rivalen Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk ooit nog een oorlog uitbreekt die uitgroeit tot een wereldbrand. De verzoening in West-Europa is de verzoening van diegenen tussen wie alle wereldoorlogen zijn uitgebroken. Dit Europese veiligheidssysteem in West-Europa is niet in discussie ook niet in Nederland. Wie goed volgt waar de vredesbeweging voor staat, zal constateren dat de discussie niet gaat over het Atlantische Veiligheidsstelsel en een gezamenlijke Europese defensie als zodanig maar om de wijze waarop en de wapens waarmee de internationale veiligheid gehandhaafd zou moeten worden.

Voor ons in Nederland is het deel uitmaken van de Europese samenwerking wel het aller belangrijkste en is deze samenwerking misschien wel de meest fundamentele ontwikkeling voor de toekomst. Wat men over de Europese Gemeenschap ook zegt, het blijft de enige internationale organisatie met een onafhankelijk bestuur, een gekozen parlement en een geheel volwaardig rechtssysteem waarop de burgers zich kunnen beroepen.

Wie beseft waar de Europese partners in een dichtbij verleden vandaar komen: uit een **dictatuur** zoals Griekenland, Spanje en Portugal, uit een **totalitair systeem** zoals de Duitse Bondsrepubliek en Italië, uit een **dekolonisatieproces** zoals Engeland en Frankrijk of uit een **bezetting** zoals Denemarken en de Beneluxlanden, kan niet voorbij gaan aan de enorme ontwikkelingen die deze landen en volken inmiddels in enkele decennia gezamenlijk in Europees verband hebben doorgemaakt.

De internationale samenwerking, hoe traag en moeizaam die soms ook verloopt, geeft dus aanleiding om de toekomst toch ook positief te beschouwen. Maar wie haast heeft en nog in zijn of haar actieve levensfase meent een internationaal stelsel met gegarandeerde veiligheid en vrede een gewaarborgde democratie en een internationale rechtvaardige welvaarts- en arbeidsverdeling gerealiseerd te zien, dient te beseffen dat voor de volkeren die elkaar eeuwen lang bestreden hebben een innige samenwerking pas iets van de laatste veertig jaar is.

Daarbij is er een goed Nederlands gezegde dat luidt: "Zij die geloven haasten niet". Het is werk van generaties, ook de generaties die hier aanwezig zijn en waarvan de jongste noch de oorlog noch de opbouw van het naoorlogse Europa heeft meege maakt. Deze generatie ervaart de huidige internationale situatie en de voor hen moeilijke Nederlandse sociaal-economische omstandigheden vaak als uitzichtloos en zij keert zich daarom dikwijls af van de politiek.

Juist dat laatste is het ergste wat ons kan overkomen. Dan zijn wij terug in de jaren dertig toen de vrije volkeren de ogen sloten voor hetgeen in Hitler-Duitsland aan de gang was. Wij allen weten wat dat betekent heeft en welk onzegbare prijs daarvoor door de mensheid is betaald.

Er blijft alle reden om waakzaam te zijn. Waakzaam tegen racisme en neo-fascisme. Bedacht op de wolven in schaapskieren die onder het aanprijzen van vermeende nationale deugden zich tegen anders-denken en buitenlanders keren. Waakzaam tegen die leiders die onder de leuze "ik of de chaos" totalitaire systemen in standhouden en mensenrechten dagelijks schenden.

De mannen en vrouwen van het verzet geven, denk ik, aan de naoorlogse generaties een boodschap door en wel deze.

Handhaving van de vrijheid en de mensenrechten en versterking van de democratie vraagt actieve **deelname** van een ieder, dit om nooit weer verzets**deelnemer** te hoeven worden.

Hierbij deel ik U, reflecterend op uw vraag naar Engelandvaarders-Elfstedentocht-deelnemers mee, dat ik daar inderdaad toe mag worden geacht te behoren.

Alhoewel niet meer zoveel uithoudingsvermogen bezittend als weleer, heb ik toch nog kans gezien de stad Harlingen te bereiken, alwaar ik besloot de rit af te breken, gezien de steeds slechter wordende conditie van het ijs en het late tijdstip inachtnemende, waarop ik in het donker Leeuwarden hoopte te kunnen bereiken.

Mijn 65-jarige grijze haardos was, alhoewel geen excuus voor het afhaken, toch nog een lichtend voorbeeld voor vele jongeren, die ook ter plaatse van het ijs afstapten, na 116 km te hebben gereden.

Hoe dan ook, op zichzelf geen grootse prestatie, maar het feit, dat men er bij was, evenals in 1963, was alleszins de moeite en de kosten van deelname waard.

Over mijn deelname op 18 januari 1963 kan ik U nog het volgende voorval rapporteren. Nogal laat startend in Leeuwarden (ca. 08.00 uur) bereikte ik de Woudsenderrakken in een vliegende sneeuwstorm. De controlepost wilde me niet meer doorlaten, daar ik alleen was en het risico van een val op het Heegermeer of de Fluessen, bij het ontbreken van hulp of bij bewusteloosheid, ongetwijfeld onder sneeuwen zou hebben betekend. Op mijn belofte, dat ik mijn voorgangers, in de verte zichtbaar, zou trachten in te halen, was ik de laatste passant en sloot me, na 20 minuten afzien, aan bij een klein gezelschap, waarmee ik, voor de wind schaat send, na een half uur de brug van Galemadammen bereikte. Enige tijd later viel een der oudere deelnemers in een scheur en op dit punt vóór Stavoren maakte ik voor het eerst kennis met onze eminente ere-voorzitter, de heer H. P. Linthorst Homan, die toentertijd Commissaris der Koningin van Friesland was.

Hij was zodanig gewond aan een der enkels, dat een gewaarschuwde heliöpter van Vlb. Leeuwarden hem kwam ophalen en hem naar geriefelijker oorden bracht. Ondertussen had de steeds toenemende wind de geweldige hoeveelheid vallende sneeuw van het omringende land in de te berijden vaarten en sloten geblazen, zodat de verdere tocht naar Hindelopen meer lopen dan rijden was. Evenwel, daar aangekomen, was de overtocht over het IJsselmeer naar Workum reeds verboden, wegens slecht zicht.

En zo moest ik om 14.35 uur destijds de rit afbreken, na 77 km schaatsen.

Nu maar hopen, dat binnen redelijke tijd een herhaling plaatsvindt, want het is me wel een belevenis. Temeer, daar ik mijn friese gastheer en -vrouw niet teleur wil stellen, bij wie ik in 1963 mocht overnachten en die mij, zodra doorgaan bekend was, opbelden of ik nog kwam. Over sportiviteit gesproken.

Hans Bos

ADRESSENBESTAND Stichting Genootschap Engelandvaarders.
Aanvulling no. 11 per 1 september 1985 toe te voegen aan de
adressenlijst van de "Schakel" no. 16 van december 1982.

OVERLEDEN

H. J. van Overvest
P. Smits

Rotterdam
De Lier

NIEUWTOEGETREDEN

Boldingh, W.	Dinsdale Rd 100		Hamilton Nieuw Zeeland
Morien, J. C.	Baileyst 27		Trigg 6020 W. Australië
Pleysier, W.	Olga van Gotschlaan 1	2082 HV	Santpoort (Z)
Speetjens, J. H. C.	Roggekamp 412	2592 VH	's-Gravenhage
Stuvel, F. Th.	P. Windhausenweg 29a	4818 TB	Breda

AANVULLINGEN EN WIJZIGINGEN

Brandjes, J.	3905 Gulfstream	33461	Lake Worth FLA USA
Buyser, J.	De Hulsten 63	2153	Zoersel, België
Dirkzwager, T.	van Beethovenlaan 59	3741 HX	Baarn
Heezemans, A. W.	Montgomerylaan 292	5623 LB	Eindhoven
Hendriks, L. W. M.	Virrey Loreto 1682-8	1426	Buenos Aires Argentinië
Hommes, J. H.	3 Linton Meadows Wetherby		W. Yorks LS22 4GS Verenigd Koninkrijk
Korver, W. O. E.	23501 Shadow Crest, Diamond Bar	91765	Cal., USA
MacLaine Pont, H. C.	Van Alkemadelaan 1182	2597 BM	's-Gravenhage
Wansink, J. B. J.	10439 Mapleridge Crescent SW		Calgary Alberta Alberta Canada
Wel, P. M. v.d.	"Whitenook" 8 Acrelane Three Oaks		E. Sussex TN35 4NL Verenigd Koninkrijk

Wie kan ons helpen aan de huidige adressen van ondergenoemde Engelandvaarders?

Adres (met laatste ons bekende woonplaats) **thans onbekend:**

Driel, J. W. van	Amstelveen?
Gerbrands, P. R.	Zoetermeer?
Lemmens, V. C.	Noordwijkerhout?

ADRESWIJZIGINGEN OF CORRECTIES GAARNE AAN:

E. H. Doerleben	Floris Grijpstraat 5 2596 XD Den Haag Tel. 070-247961
-----------------	---

WEER EEN BEETJE NOSTALGIE

7 October 1944

"Nederland's Ontzet"

Een Voorbarig Krantenverslag

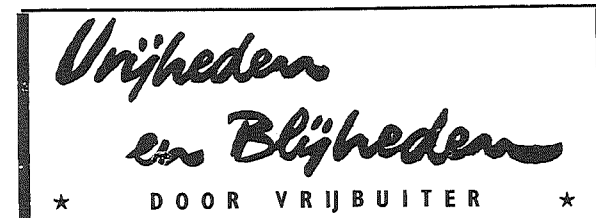
Op de bijeenkomst van de Ver-
eeniging "Neerlandia," ter
herdenking van "Leiden's Ont-
zet" 370 jaar geleden, heeft
Vrijbouter voorlezing gedaan
van een artikel, opgenomen in
"Vrij Nederland" van het jaar
2414, dat wil dus zeggen, in 370
jaar van nu af gerekend,
waarin verslag wordt gedaan
van een dergelijke bijeenkomst,
in dat jaar gehouden, ter her-
denking van "Nederland's Ont-
zet." Wij laten dit toekomst-
stig krantenverslag hieronder
volgen.

In Londen kwamen weer te samen
(Zie pagina drie voor alle namen)
in plechtige hereeniging
de leden der Vereniging
"Neerlandia." Zie hier de reden:
Drie honderd zeventig jaar geleden
was 't Nederlandsche volk gered.
Men vierde: "Nederland's Ont-
zet."

Eerst zong men samen—als steeds
geschiedt:
Het: "Pieter Sjoerd Gerbrandy
Lied."

Het zoontje van den President
zeft dan 't gedicht, dat ieder kent:
"Oh wat een heerlijk blijde dag
Waarop het Militair Gezag
Met gouden sterren op zijn kraag
Weer terug kwam in 't aloud Den
Haag."

Slaat op den pauk, blaast de
schalmeien
Als ze de Javastraat door-rijen.

Zij rijden door den bloemen storm
Hoe martiaal hun uniform.
Door hooge eerepoorten door
Oh ja—Een week geleen nog op
kantoor.
En links en rechts, hun blijde groet
De een groet links, de ander goed.

Blaast op de pauk, slaat de schal-
meien
Als ze de Wagenstraat door-rijen.

En daarna spreekt—heel lang en
droog—
een heel beroemde archaeoloog:
"Na vijf jaar onderzoek- en
graven

die mooie resultaten gaven
werden—als ik reeds heb gezegd—
de fundamenteen bloot gelegd—
en daarbij vrijwel ongeschonden,
een groote zeldzaamheid in Lon-
den
waar menig stuk gebomd gebouw
is,—
het fundament van: 't Stratton
Houze.

Een heel merkwaardig soort ge-
bouw,
dan weer eens wijd, dan weer eens
nauw.
Het is een raadsel—waarde vrien-
den—

waarvóór die vele rumtes dienden.
De taal, die daar moet zijn gespro-
ken
blijkt, uit inscripties, half gebro-
ken.
Een mengsel, vreemd en . . .
weinig schoolsch:
half Hollandsch, Engelsch . . . ja,
zelfs Poolsch.

Bij A. en C., hier, in die kuilen,
was blijkbaar ruimte om te
schuilen.

Ik vond daar nog een oud skelet,
dat blijkbaar niet had opgelet
dat het "All Clear" al was gegaan,
en daar van honger was vergaan.

Hoewel ons nog niet mocht geluk-
ken
de duizenden papieren stukken
ook voor de helft maar te bestu-
deren,
blijkt ons reeds duidelijk: Het re-
geeren
was in die tijd geen sinecure,
en geen minister kon lang duren.
Er was tegen het Kabinet
veel Londensch Ondergrondsch
Verzet.

De sporen van kolonisatie
van deze Nederlandsche natie
vindt men het talrijkst en het
beste

in 't oude Mayfair of het Westen.
Maar reeds na een heel korten tijd
heeft de kolonie zich uitgebreid.
Ze hadden dra hun weerstands-
nesten
verspreid over het heele Westen,
terwijl ook in 't Oost der stad
een heele nederzetting zat.

Het vaatwerk dat zij 't meest ge-
bruiken

zijn vierkant, groene, glazen krui-
ken,
de meesten leeg, een enkele vol,
met 't onbegrijpelijk opschrift:
"Bols."

Zij waren: groot-handelaars of
boeren
Weer anderen op de zeeën voeren.
Dat waren zij die 't meeste werk-
ten
en waarvan men het minste merk-
te.

Hun industrie, in huis of kampen,
was vischvangst, veeteelt (mar-
garine) olie en lampen.

Nog heb 'k geen data of getallen
wanneer de kolonie is vervallen.
Maar op een dag gingen ze henen,
en waren plotseling verdwenen.

Zoo eindigde, Dames en Heeren,
de poging tot koloniseeren
van Engeland en vooral Londen,
die omstreeks 1950 heeft plaatsge-
vonden."

*De spreker, die tenslotte wat zegt,
meent het zoo heel, heel, heel
oprecht:*

"Excellentie, Dames en heeren.
Het is voor mij een groote eer . . .
eh

dat ik de eer heb, hier te spreken.
Het woord te voeren. Toen drie
weken

geleden dan, de voorzitter hier
mij vroeg—heb ik met veel
plezier—

hoewel—toen heb ik toegezegd
het woord te richten tot . . . nee,
echt,

gelijk een spreker pas te voren
ons zoo aandoenlijk heb doen
hooren,

heb ik ook, namens 't Comité,
waarvan ik de eer heb: "G.S.V.,"
"Gezins Sociaal Verband." Niet-

waar,
de menschen hooren bij mekaar.

En voor het Engelsche publiek
I will now in English speak.

Ze Dutch, zey lived in England
zen;

zoodat ik nou de taal nog ken.

zey got hospitality
From poor and from nobility.

't Is niet aan mij om te vertolken
de liefde tusschen beide volken,
of tusschen hun individuen
die met elkander gingen huwen.

Ja, ik zal kort zijn. Want lang
spreken

dat is mijn fort niet. Maar
ik reken

dat als de vijand niet was
verslagen

zat hij er nog tot onze dagen.
(Ik mag toch zeker effe sluiten?)

En daarom: Dood aan de scha-
vuiten.

Alleen zou ik nog willen roe-
men. . .

(Die ken 'k nog zeker even
noemen?)

De mannen van de Strijdbrigade,
de menschen op de barricaden.

De strijders van de Britsche natie

(Nou effe nog mijn peroratie. . .)
Ik heb dat lang gelee geleerd:

Slag van Terneuzen, slag van
Weert.

Terugkeer van Nederland's
vorstin.

De Tweede Gouden Eeuw. Begin.

Bezoek van Stalin; Winston's
hulde,

Stabilisatie van de Gulden.

Eenheid in spelling en in taal
Verdeeldheid Staten Generaal.

Zoodat ik hier tenslotte zeg. . .

(Mij krijg je hier zoo gouw niet
weg. . .)

Al was dat alles in 't verleden,
mij lijkt het nog, als is het heden.

Zoo werd het Hollandsch volk
gered

En zoo werd Nederland ontzet!

Zoo zal men later helden huldigen,
en namen kennen van de schuldi-
gen.

't Is waar, dat wij, in deze jaren
niet zoo heel erg verstandig waren.
Maar, als wij uit 't verleden leeren
en zoo de toekomst corrigeeren,
komen, na drie honderd zeventig
jaar,

weer Nederlanders bij elkaar.

In vrede, zonder angst of haat
en met een glimlach op 't gelaat.

Wellicht komt alles zoo terecht.

Ik dank U wel! Ik heb gezegd!